ARCKÉPEK

Palkó István

Most írom le először[1] a dátumát ennek az esztendőnek. Közben azon morfondírozom, hogy Palkó Pista bácsi élhet-e még. Álmodtam vele és egy őrségi kirándulásról. Ez a két titok leskelődik itt az esztendő elején, az elbátortalanodó és újra csak erőre kapó havazásban. Titkok leskelődnek az emberre, ha amúgy ő maga békén is hagyná ezeket. Egy méltatásban olvastam, hogy Maribor. Hogyan került Pista bácsi Mariborba, az ottani egyetem szaklektorának? Nem is ez a kérdés az első rangú, inkább egy ilyen embernek a léte, a létével járó nagy hit, a hitét megalapozó nevelés és annak az oromzatául ránk ragyogó nagy tudás. És talán egy közbevetés: hogyan juthatott e sorok írója annyi kivételes ember közelébe, s ha jutott, miért a legkevésbé kontúros Palkó tanár úr alakja?

Szombathelyen (szeretik főiskolának hívni, de felsőfokú tanítóképző volt az idő tájt az alapítólevelén és a körbélyegzőjén) egy anyanyelvi szemeszterünk volt vele. Tudtuk azt is, hogy ő volt a „műintézmény" legelső igazgatója. E sorok írója, tétova költőinas akkori – és korai! – közlései közt az *Életünk*ben, ebben a szintén Dr. Palkó István által alapított antológiában is helyet talált kócos verseivel. Visszakeresgéltem: igen, ő alapította antológiájául Vas, Zala, Győr-Sopron megyéknek az Életünk-periodikát. Az alapítók 20. századi nemzedékének tagja volt ő is, és nem is a legvégén a Szabó Dezsők, Németh Lászlók, Kerényi Károlyok, Hamvas Bélák, Keresztury Dezsők sorának. Alapításokról esvén szó, egyike volt a Magyar Pszichológiai Társaság életre hívóinak. Azt, hogy létezik-e még ezekben az ódonat-modern időkben a Társaság – nem merem megnézni. Ahogy nem merek – hiszen lehetetlen – az árnyékuk szegélyére se lépni ilyen embereknek.

Egy kilencven éves korában, a Vasi Szemlében vele készült interjúból[2] szemeztem ki ezt a Maribort is. A *lehetetlen* szóval nincs köszönő viszonyban Palkó tanár úr. Ő 1913-ban született, a vas megyei Torony községben. A szombathelyi egyházi gimnázium elvégzése után, akár Weöres Sándor, ő is a Pécsre áttelepült nagyszombati egyetem hallgatója. Latin–görög–magyar tanári szakos, az akkortájt ott óraadó, immár európai hírű Kerényi Károlynál írja szakdolgozatát. Latin tőszavak a téma. Kár, hogy nem volt akkoriban a toronyi, nyolc gyerekes, földjükön gazdálkodó szülőknek pénzük a dolgozat különlenyomatának megrendelésére valamelyik pécsi nyomdánál.

Életművéből amúgy is sok elkallódhatott. Soha nem hallhattam, hogy ebben az időben iskolaérettségi vizsgálatokat végzett egy kutatócsoport tagjaként. Ahogy arról sem hallhattunk, hogy ennek a tudományos munkának az eredményeként a kutatást végzők kénytelenek voltak kétségbe vonni, hogy Magyarországon a hat évet betöltött korosztály iskolaérett volna. A korábban iskolába tuszkolt, teljesítményre kényszerített gyermekek különböző pszichés és szociális károsodásnak vannak kitéve. Arról meg már az Országos Pedagógiai Intézet „gondoskodott", hogy a kutatási jelentés ne – vagy csak nehezen elérhető helyeken, például a Gyermekgyógyászat nevű szaklapban, illetve német nyelvterületen – kerüljön napvilágra. Nem tudná megválaszolni a kérdést – s nekem sem erre volt gondom akkoriban – az Új Magyar Irodalmi Lexikon sem, hogy mely német regényeket tolmácsolt pályája kezdetén. Azt tudom, hogy Homéroszt kívülről fújta. A *Kalevalá*ról, a mű mitikus világszemléletéről, mitológiai párhuzamairól

1 Kompnapló, 2010. január 20.

2 Lőcsei Péter: *Használni kívánt, nem tündökölni.* Palkó István kilencvenéves. In: Vasi Szemle, 2003. 4. sz. 443–446. Palkó István társszerkesztője volt Pável Ágoston után ennek a periodikának.

izgalmas részletkérdéseket tárt fel. Bennünket a magyar tájnyelv, főleg a vasi nyelvjárás hangtani titkaiba vezetett be. Vérbeli tanár volt, egyaránt jó kezelője a táblakrétának és az akkoriban elterjedt magnetofonoknak. Nagy László *Rege a tűzről és a jácintról* című költeményéből mondtunk szalagra részleteket, ki-ki a maga tájnyelvi „idomának" megfelelően; vasi siratókat hallgattunk, elemezgetve a diftongus és triftongus magánhangzók felbukkanását a lemez szövegében. Izgalmas, tanulságos órákat, emlékezetes, „kísérletező" szemesztert tölthettünk Palkó tanár úrral. Vastag szemüvege, magas, törékeny, kicsit görnyedt alakja, örökké degesz aktatáskája feledhetetlen. Mariborba pedig 1971-ben kerül át, az ottani egyetemre: lektornak, szerkesztőnek, tudományos kutatónak.

Az Új Magyar Irodalmi Lexikon (ÚMIL) néhány sort szentel csupán életének és nagyszabású munkásságának.

Botár Attila